

Hanak Zsuzsanna

Eszterházy Károly Főiskola, Társadalom és Nevelépszichológia Tanszék
hanak@ektf.hu

ÚJ LEHETŐSÉGEK A KÖZÉPISKOLAI TOVÁBBTANULÁS SEGÍTÉSÉBEN

A diákokkal, szülőkkel, pedagógusokkal történő interjúk, beszélgetések során a leggyakoribb probléma a pályaválasztásban az, hogy a megváltozott társadalmunkban hogyan lehet hatékonyan pályát, iskolát választani.

A tanulóknak igen sok információval kell megbirkózniuk ahhoz, hogy döntéseikhez a megfelelő elemeket ki tudják választani. A 70-es évek óta sokféle módszert használnak a pályaválasztási-pályaorientációs döntést előkészítő munkában. Az internet, a különböző multimédiás CD-ROM-ok, videokazetták, ismeretterjesztő könyvek stb. óriási mennyiségű információval látják el a tanulókat, szülőket, pedagógusokat. Ezen információk a pályaválasztást csak abban az esetben tudják segíteni, ha megfelelő a felhasználásuk.

Erre azonban fel kell készíteni a felhasználókat.

Pszichológiai szempontból a kognitív és metakognitív folyamatokra alapozhatunk. A kognitív stratégia egy terv, mely magába foglalja az információgyűjtés szakaszait, valamint az információ feldolgozását, továbbá annak előhívását a problémamegoldás során. A metakognitív folyamatok az információfeldolgozási stratégiák ellenőrzését és szabályozását végzik. Az elemi és bonyolultabb tanulási stratégiák az információk tárolásában, logikus egységbe szervezésében, asszociatív kapcsolatok kiépítésében és az információk visszahívásában nyújtanak segítséget (Balogh 2001).

Oktatástechnológiai szempontból a médiumok kiválasztását célszerű integrálni az oktatási folyamat egészébe információelméleti, kibernetikai, rendszerszemléleti alapok mentén. Az információelméleti alapokat Schaffer (1971), és Báthory (1992) írja le. A kibernetika a vezérlés és szabályozás tudománya. Wiener (1950) a feedback szerepére és jelentőségére hívja fel a figyelmet. A rendszerszemlélet elnevezés Coombs (1971) szerint a nevelési folyamat átfogó rendszerként való értelmezésére utal. Az optimális taneszköz kiválasztása a tanítási-tanulási folyamat tervezésénél alapvető fontosságú. A médiumok kiválasztásánál szempontként mérlegelhető a szervezeti forma is. Balogh (1999) az oktatási segédanyagok és a szemléltetés eszközeit elemzi. Megkülönböztet direkt tanulást, vikariáló tanulást a médiumok segítségével és vikariáló tanulást szavak segítségével. A multimédiás eszközfejlesztés elméleti alapjait többek között Nádasi (2002) dolgozta ki.

Az Eszterházy Károly Főiskola három éves fejlesztő munkájának eredménye egy olyan projekt, melyben tréningmódszerek felhasználásával ötvöztük a modern technikai lehetőségeket, ill. ezek felhasználását az interperszonális, közvetlen emberi kapcsolatokkal.

A program kidolgozásának célja, a tanulók sikeres továbbtanulásának támogatása speciális tréningprogramok segítségével, valamint a pedagógusok felkészítése a program működtetésére.

Az általános és középiskolai pedagógusokkal közösen a következő tréningeket dolgoztuk ki:

1. Az általános iskolás tanulók pályaválasztását elősegítő „*útkereső*” tréninget, valamint a „*merre tovább?*” tréninget.

Az „útkereső” tréning célja az általános iskolai tanulók pályaválasztásának elősegítése, elképzeléseik, lehetőségeik megfogalmazása, a különböző információk felhasználási módjának megtanulása.

A „merre tovább?” tréning célja a tanulók, szülők, pedagógusok közös gondolkodása a végzősök továbbtanulásáról, közösen vitassák meg a szerzett információkat. A tréningmódszer lehetőséget biztosít a közvetlen beszélgetésre, a gondolatok következmények nélküli megfogalmazására.

2. Az általános iskolai tanulók szülei részére tájékoztató füzet készült

A tájékoztató füzet célja a szülők informálása, bevonása gyermekük igényes pályaválasztásába. Ez elősegíti, hogy a szülők otthon is önállóan információhoz juthassanak. Ezt kiegészíti a „merre tovább?” tréning.

3. Az általános iskolai tanulók pedagógusai számára összeállítottunk egy *vizsgálati módszertárt*, ebben gyűjtöttük össze azokat a kérdőíveket, mérőlapokat, amelyeket a pedagógusok önállóan is használhatnak e munkában. Ezt nyomtatott formában és CD-n is elkészítettük.

Ezen kívül a „*segítő tréning*” ad lehetőséget további közös gondolkodásra.

A tréning célja: a pedagógusok felkészítése a tanulók továbbtanulásának segítésére, illetve a modern tájékoztató és regisztrációs rendszerek megismertetése.

(Az általános iskolai tanárok részt vettek a „*merre tovább*” tréningben is.)

4. A középiskolába lépő tanulók számára *kortárssegítő*k képzését alakítottuk ki.

Ennek célja, hogy a felsőbb éves középiskolai tanulók felkészülve tudják fogadni az elsősöket.

A kortársakkal való kommunikációnak pubertás korban igen nagy jelentősége van.

A középiskolát kezdő tanulók számára *beilleszkedő tréninget* dolgoztunk ki, melyben szakszerűen vezetett beszélgetések biztosítják a zökkenőmentes átmenetet az általános és a középiskola között.

5. Középiskolai tanárok számára *bemutató füzetet* készítettünk, amely írásos formában ad összefoglalót a középiskolába lépő tanulóról, melyet a tanuló maga, valamint a szülő és az általános iskolai tanárok töltenek ki. A füzet mottója: „*ez vagyok én*”. Ez a füzet nyomtatott formában jelenik meg.

A középiskolai tanárok számára összeállítottunk egy *tanácsadó tréninget*.

Ennek célja: alapvető tanácsadási elemek elsajátítása. Ez segíthet abban, hogy a tanuló problémamegoldását támogatni tudja, valamint az egyénre szabott tanulási programok kiválasztására, továbbvitelére alkalmazható legyen.

A projekt elért eredményeinek kiterjesztéséhez az alábbi lehetőségek kínálkoznak:

1. Nyilvánosan elérhető általános és középiskolai pedagógiai programok kerültek kidolgozásra, melyek segíthetik az iskolai sikert és a megalapozott pályaválasztás lehetőségét.

2. A tanárképzéssel is foglalkozó EKF a tanárképzésben és tanár továbbképzésben a program bemutatását és megismertetését vállalta.

3. A projekt sikeres kidolgozása, a felmérések, a tréningek, a próbakurzusok új eredményekkel, tapasztalatokkal gazdagítják a problémakörrel foglalkozó kutatókat és módszertani irodalmat.

4. A pályaválasztás kihívásai, problémái felé nyitott és fogékony pedagógusok, leendő pedagógusok számára a program teljesítése új szemléletet biztosít az információk feldolgozására vonatkozóan.

A továbbtanulást segítő anyagaink:

Sándor Tamás–Dr. Bácskai László: Útkereső tréning általános iskolai tanulók pályaválasztásának elősegítésére. Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános Iskolája, Gimnáziuma és Szakközépiskolája, Eger, 2004.

Barabás Vitányi Károly–Lakatos Sándorné: Merre tovább? Tanulók, szülők és pedagógusok közös gondolkodása a továbbtanulásról. Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános Iskolája, Gimnáziuma és Szakközépiskolája, Eger, 2004.

Dávid Mária–Dr. Semperger Tibor: Tájékoztató füzet szülők részére. Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános Iskolája, Gimnáziuma és Szakközépiskolája, Eger, 2004.

A. Jászi Éva–Barcziné Horváth Márta–Liptai Emese: Vizsgálati módszertár, a hátrányos helyzet és a tanulási nehézség korai feltárása és kezelése. Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános Iskolája, Gimnáziuma és Szakközépiskolája, Eger, 2004.

Dr. Hanák Zsuzsa–Nagy Éva: Segítő tréning az általános iskolai pedagógusok számára. Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános Iskolája, Gimnáziuma és Szakközépiskolája, Eger, 2004.

Hadnagy József–Birinyi Aranka: Kortárssegítő tréning a középiskolai tanulók felkészítése a belépő tanulók segítésére. Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános Iskolája, Gimnáziuma és Szakközépiskolája, Eger, 2004.

Vincze-Pap Zita–Szebeni Rita: Beilleszkedő tréning a középiskolát kezdő tanulók segítésére. Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános Iskolája, Gimnáziuma és Szakközépiskolája, Eger, 2004.

Stokkarné Csanádi Veronika–Forgó Pálné: Bemutakozó füzet középiskolába lépő tanulól számára. Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános Iskolája, Gimnáziuma és Szakközépiskolája, Eger, 2004.

Dr. Estefánné Dr. Varga Magdolna–Szikszay Klára: Segítő tréning a középiskolai pedagógusok számára. Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános Iskolája, Gimnáziuma és Szakközépiskolája, Eger, 2004.

- Dávid Mária: Tanácsadó tréning a középiskolai tanárok felkészítése egyéni és csoportos tanácsadási feladatokra. Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános Iskolája, Gimnáziuma és Szakközépiskolája, Eger, 2004.
- Szöveggyűjtemény az „Almamater” programhoz. Szerk.: Dr. Hanák Zsuzsanna. Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános Iskolája, Gimnáziuma és Szakközépiskolája, Eger, 2004.

Hivatkozott irodalom:

- Báthory, 1992: Tanulók, iskolák-különbségek. Budapest, Nemzeti tankönyvkiadó, 1992.
- Combs, 1971: In: Tóth László, Pszichológia a tanításban. Pedellus kiadó Debrecen, 2001. 127–128.
- Balogh, 1999: Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből. Debrecen, 1999.
- Balogh, 2001: Tanulási stílusok és stratégiák fejlesztése. Debrecen, 2001.
- Nádasi, 2002: Taneszközök az információs társadalomban. In: Agria Media2002. Eger, 2003.